

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ceremonien Van Den Heylighen Dienst Der Misse Bethoont Vyt De H. Schriftvre Ende De HH. Ovt-Vaders vande eerste 400. ende volghende jaeren

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1661

Aenspraecke Tot den Leser die sich noemt Ghereformeert, oft
Euangelisch, oft Protestant, &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34059

welcke Oudt-vaders seggen ghebruyckt getweest
 re zyn in hare vergaderinghe / niet ghebruyckt
 en zyn gheweest in haer Sacrificie / de wijle be-
 blijckt upt vele H. Vaders / als namelijck Ju-
 nus, Tertulhanus, Chrysofomus, en andere / dat in alle
 de vergaderinghen van d'eerste Christenen wien
 offerhande gedaen / oft sacrificie: Ick sal daer be-
 ronnits laten aen den onpartijdigen leser / die
 welcken sal naemelijck helieben oogh-merck
 nemen op dese / oft dierghelike woorden: Den Pro-
 sten, Offerhande, Sacrificie, aensienlijck mysterie, H. Tafel
 Aeraer, &c. en soo waer hy die ontmoet inde boec-
 stellinghen vande H. Oudt-vaders / van my hy
 ghebruycht in 't boec-gaende bewijs / soo mach hy
 sekerlijck daer upt besluyten / dat die ceremonien
 niet enckelijck in de vergaderinghen / maer en
 ghentlijck inde Messe, oft Sacrificie van d'Oude eer-
 ste Kercke / zyn ghebruyckt gheweest.

AENSPRAECKE

Tot den Leser die sich noemt Ghe-
 reformeert, oft Euangelisch, oft
 Protestant, &c.

Mannen Broeders,

Op dat wy hier niet en souden loopen bap-
 ten propoost / oft disputen aen-nemen /
 (aengaende dese materie / die wy nu han-
 delen) de welke niet en souden dienen ter
 saccke: soo is 't dat ick u waerschouwe hier op te
 setten bysonderlijck / dat al het ghene ick tot hier
 toe hebbe ghehandelt / niet anders en is als / Qua-
 stio facti, dat is te segghen / dat hier anders gheene
 questie en is / dan oft dierghelike ceremonien in
 d'eerste tijden van d'oprechte Kercke Christi, met-
 ses daer zyn ghebruyckt gheweest / ghelijck de
 H. Oudt-

H Oudt-vaders van die tijden ons verhalen.

Wat antwoort ghy-lieden op dese vzaegh?

Seght ghy dat-se niet en zijn ghebruyck ghe-
weest? soo volght het dan / dat alle de Oudt-va-
ders hebben gheloghen: Ende wie/ die noch eens-
ghe reden gebruyck/ sal sulckx deurben dencken?
wie en sal hem niet beroozdeelen van dwaeshept/
die meer gheloof gheeft aen Heydensche Hystorie-
schrybers / als sy segghen / datter inde twereldt
enen Alexander de Groote is gheweest / oft enen
Casar, dan aen soo veel treffelycke / ende heplighe
Christene Bisschoppen / allegaer rechtsinnighe
Vaders/als sy segghen dat t'haren tijde/alle dese
hoben-ghemelde ceremonien / zijn in't ghebruyck
gheweest?

Seght ghy dan/ende staet ghy my toe/ dat dese
Ceremonien/in de oude tijden/ zijn in't gebruyck
gheweest? soo moet ghy my dan oock toe-stem-
men/dat de Roomische Kercke ober-een komt met
d'oude/ ende ter contrarfen/dat ghy verre af-ghe-
weken zijt van d'eerste Christene Kercke/als ghy
dese ceremonien hebt af-gebruyken/ende verwor-
pen als supersticie.

Seght ghy my/ dat dese Ceremonien wel in't
gebruyck zijn gheweest/doch dat de **H** Vaders/
ende de Kercke/dies-aengaende gestrupkelt heeft/
oft ghedooft; soo vzaegh' ick dan / hoe dit samen
kan staen / dat ghy op den eenen kant seght / dat
de Kercke op die tijden oprecht is gheweest/ ende
nochtang op den anderen kant / dat sy ghedooft
heeft in het bedlenen van een/vande ghewichtigh-
ste stucken van onse Religie/ ghelijck is het H. Sa-
crament des Autaers, oft ghelijck ghy spreect / het
Avontmael?

Ick bekenne dat sommighe Vaders/ oock van
die tijden/in sommighe stucken hebben gestrup-
kelt/oft ghedooft / als namelijck Origenes, Tertul-
lianus, Cyprianus, en andere; maer wie en weet oock
niet / dat sy / oft daetelijck daer over berispt / oft
daer nae zijn bestreden geweest van andere recht-
sinnighe

sinnighe Daders? thoont my eens dat sulckx doech
ghebeurt is aengaende de stucken/die wy nu booz
hebben.

Wie heeft opt van de oprechte Christenen Justi-
num, Cyprianum, Ambrosium, Augustinum berispt/ als
sp leerden/dat in't Sacrificie den wijn moest ghe-
menghelt worden met water/ ende dat sel ve stel-
den in't werck?

Wie heeft hem ghestelt teghen Cyprianum, Chry-
sostomum, Augustinum, als sp in hare publicque
schriften/ oft vergaderinghen verhaelden / dat
den Priester seyt: De herten om-hoogh, ende dat men
hem antwoort: Wy hebben-se tot den Heere, &c. Wie
heeft opt Tertullianum, Chrysostomum, Augustinum he-
sreden/ als sp openlijck seyden/dat men aen den
Aetaer, oft in't Sacrificie ghedachtenisse hielt vande
W. Paterlaten / op dat sy voor ons souden bidden?
ghehijck Augustinus seyd *Tract. 84 in Ioan.*

Wie heeft opt gheschreven teghen Ambrosium,
als hy in't laugh/ ende beredt / de ghebeden ver-
haelt/die den Priester t'synen tijde sprack aenden
Aetaer?

Wie heeft opt Basilium durben betoorzdeelen van
volinghe/als hy voor Lof weerdigh hielt/dat den
Priester het lichaem Christi, ende den Kelck win-
hoogh hief/oft verhoonde aen het volck?

Wie heeft opt de penne inde handt ghenomen
om te schryben teghen Cyrillum, Hierosolymitanum,
oft Augustinum, om dat sp leerden/dat men het Lic-
haem Christi, ende den Kelck des Bloedts, eest moest
aenbidden/ eer-men se nutrede?

Wie heeft sich ghestelt teghen Epiphanium, Cyril-
lum Hierosolymitanum, Chrysostomum, Augustinum,
Tertullianum, als sp in hare schriften hebben ghe-
stelt / oft op de Dreeck-stoelen verkondight/dat
den Priester in't Sacrificie / ghedachtenisse hout van
de Overledene, ende biadt voor hare sielen, ende/dat dese
ghebeden de sielen grootelijcks baeten? Ende soo is't
nrede van alle de reste.

Maer opt verhoout ghy mij van / dat alle dese/
ende

ende meer andere Daders / de welcke op die tijden
 gheleest hebben / die ghy selve booz oprecht / ende
 recht-sinnigh houdt / in dese booz-ghestelde stuc-
 ken souden ghedaelt hebben / oft ghestrupckelt /
 oft superstitieus gheweest zijn: wilt ghy dan wij-
 ser wesen / dan alle wtte oprechte ende recht-sin-
 nigh Dooz-ouders? Wilt ghy beter weten / wat
 selighe aengaet / dan alle die nyr-siekende mannen
 van d'eerste eentwen / die gheleest hebben soo naer
 aen de tijden van d'Apostelen / ende soo verlicht
 waren van Godt in de Schrifture? schoon sy
 menschen doech waren die kosten dolen / zyt ghy-
 lieden alleen de menschen / die aen gheerne dolin-
 ghen en zyt onderwozpen: ick houde my aen het
 segghen vanden H Hieronymus: Wy en zijn noch ghe-
 leerder als *Hilarius* noch ghetrouwer als *Victorinus*: a **W**
 zyn noch verre van die hoogh blyghende/godde-
 lijcke / ende verlichte verstanten van Augustinus,
 Hieronymus, Ambrosius, Chryostomus, Cyprianus, Justi-
 nus, &c. Waerom tracht ghy ons dan te leeren (ick ghe-
 bruycke de woorden van Hieronymus) nae bystien /
 oft selighen hondert jaren / twelck wy te voren niet
 en hebben gheweten, oft ghehoort: b te weten / dat
 alle onse Dooz-ouders / doech die / naer u segghen /
 in d'oprechte kercke gheleest hebben / souden ghe-
 doolt hebben / oft ghestrupckelt / oft superstitieus
 gheweest zijn / in t ghebruycken van d'upwendighe
 ceremonien / raeckende het Sacrificie?

Ghy sult missechten segghen / ghelijck de Centu-
 riaros van Maeghdenburgh. *Centuria 4. Cap. 6. pag. 255.*
 de welcke/als sy daer vele ceremonien / raekende
 de de begravenisse der gheloobighe aen-ghereet-
 kent hebben nyr den H Dionysius Areopagitta, boe-
 ghender booz een slot: den hyc: Alle dese dinghen
 worden ghedaen, ende gheschieden buyten Schrifuer.
 Wilt ghy missechten oock soo spreken/en segghen/
 dat de Daders/ende de eerste kercke / dier ghelijc-
 ke ceremonien/gelijck boven gesept is/gebruyckte
 hebben / oft sonder / oft teghen Schrifuer / soo
 bruegh' ick van / oft ghy beter weet wat Schrif-
 tuer

a Nec diser-
 tiores sumus
 Hilario, nec
 fideliores Vi-
 &orino. Epist.
 ad Pammach.
 de error. Ori-
 genis.

b Cur post
 400. annos
 docere nos
 niteris, quod
 ante nescivi-
 mus? Hieron.
 supra.

c Sed hae ex-
 tra Scripu-
 ram fiunt. &
 geruntur,

tuer is/oft teghen Schyftuer/als de Daders? oft ghy/ die seftien hondert jaren nae d' Apostelc tijde ghekomen zijt/ beter kont weten / wat d' Apostelen hebben ghebaen / ende wat ghevoelen sy hebben gehad vande Schyftuer/als die/de welcke op die selve tijden/oft daer outrent/oft sommighe jaren daer naer hebben gheleest? Wat seght ghy hier op?

Seght ghy dat ghy beter / oft inners soe wel weet/ wat hoor? oft teghen Schyftuer is / als die Oude vaders? soe ben ick grootelijck verwonderd/dat ons de Schyfture / soe van 't oude als 't nieuwe Testament / ghedurigh seyndt tot onse Dooz-ouders om van die te leeren / wat dat-men 't haren tijde gheleert heeft/ op dat wy dat souden moghen aen-nemen/en volghen.

Staeter niet gheschreben Deut. 37. v. 7. Ghedenck aen de daghen van oudts, merckt op de jaren van elck geslachte: Vraecht uwen Vader, die sal het u bekent maken; uwe oude, ende sullen't u segghen. **Wat sullen sy segghen den Dordrechtchen Bijbel antwoort 3. Bemerk.** Wat van't begin der werelt, in Gods Kercke gebeurt is.

Staeter niet Job 8. v. 8. 9. Vraecht doch nae het vorige gheslachte, ende bereydt v tot onderfoekinghe uwer Vaderen. **Wie zijn die den Dordrechtchen bijbel antwoort 11. Bemerk:** Die inde vorige gheslachte gheweest zijn, ende verkregen hadden, soe door de lanckheyte haers levens, en te groote ervarentheyde, als door verscheyden openbaringen Gods, groot verstant, ende wijsheyt. **De Schyfture by Job, gaet boozder/en seght:** Want wy zijn van giffen, ende en weten niet. **Wat is dit te seggen? den Dordrechtchen Bijbel antwoort 12. Bemerk:** Die met die Voor-vaderen niet te ghelijcken en zijn, hebbende een korter leven, minder ervarentheyde, ende niet soe vele openbaringen van Godt. **Wat dunckt u l. be-minde vrienden / past dese verklaringhe niet pertinent op u opghen selven? hoe derft ghy u dan soe bermerelijck/oft booz-stellen/oft ten minsten vergelijcken aen uwe Dooz-vaderen in't bonnissen/wat booz/oft teghen Schyftuer is?**

Weder

Wederom staeter niet *Ierem cap. 6. v. 10.* Staet op de weggen, ende siet toe, ende vraghet naer de oude paden, waer doch den goeden wegh zy, ende wandelt daer in. **Welcke zijn dese paden?** den Dordrechtchen Bijbel, antwoort 47 *Bemerk*: Die Godt sijn volck in voortijden altoos gheleert, ende gheleyt heeft, om hen tot de saligheydt te brenghen. Hoe komt het dat ghy dese oude paden verwerpt / als *superstitieus*?

Ten lesten staeter niet by den *H. Apostel Paulus Hebr. 13. 7.* Ghedenckt uwer voorgangheren, die u het woordt Godts ghesproken hebben, volghit haer ghelooft nae. **Wie zijn dese boozgangheren / wiens ghelooft wy moeten nae-bolghen?** den Dordrechtchen Bijbel antwoort: De Apostelen, ende andere getrouwe Leeraers. **Er go bolghens dese verklaringhe / soo zijnder dan behalben d'Apostelen / noch andere Leeraers / die wy moeten gedencken, ende wiens ghelooft wy moeten naer-volghen.** **De questie is nu / wie die andere ghetrouwe Leeraers gheweest zijn?** zijn die niet *Justinus, Clemens, Ignatius, Gregorius Nyssenus, Clemens Alexandrinus, Chrysostomus, Cyprianus, Hieronymus, Ambrosius, Basilius, Athanasius, Augustinus, &c.*

Seght ghy dat neen? **Soo wijst my dan / behalben d'Apostelen / ende dese booz-ghenoemde / ende dierghelijcke Daderen / andere ghetrouwe Leeraers, ende voorganghers, wiens Ghelooft, oft Leere wy moeten naer volghen.**

Seght ghy / dat dit zijn die ghetrouwe Leeraers, behalben d'Apostelen? soo maect ick dit argument.

Justinus, Clemens, Ignatius, &c. zijn die ghetrouwe Leeraers gheweest / behalben d'Apostelen / wiens Leere, soo *Paulus* ghebedt / wy moeten bolghen.

Maer *Justinus, Clemens, &c.* Leeren dat de Ceremonien / die men t'haren tijde ghebruyckte in't *Sacrisitie* goetd waren / en loffelijck.

Ergo die Ceremonien na te bolghen is goet / ende loffelijck / dief-bolghende niet *superstitieus* / oft tege *Schrijsuer* / gelijk nochtans onse *Weder-partij* wilt houden staen; oft wel brenghet my *Schrijsuer*.

tuer-plaetsen boozt / in't bysonder / teghen de
welcke sy strijden.

Ghy sult missechten booz-stellen *Galat. 5 v. 1.* al-
maer ghy seyt wordt : Staet in vryheydt, ende en wilt u
niet wederom vast maecken aen het jock der slavernijc, te
weten/der Ceremonien, soo den Dordrechtchen Bijbel
dat verklaert 3. *Bemerck.*

Ich antwoorde / dat Paulus hier alleelijck
spreekt vande besnijdenisse : Blijckt up't 'rbol-
ghende v. 2. So o ghy u laet besnijden, Christus en sal u
niet nut zijn.

Hoe konit dese plaets hier te pas / om te bewij-
sen dat onse ceremonien / die onse Dooz-ouderg/
ende wy noch ghebruycken in den Godtg-dienst/
strjden teghen Schijstuer: dunckt u dit een goet
ghevolgh te wesen : Paulus seght dat de ceremo-
nien vande besnijdenisse in't bysonder afghe-schaft
zijn/ergo alle ceremonien zijn af ghebroken / dit
holgh al-even-erijg als oft ick u sepde : De Pre-
dicanten van Hollandt en moghen gheene Am-
bachten oeffenen/ ergo alle menschen en moghen
gheene Ambachten doen.

Heit ghy gheene andere Schijstuer-plaets als
dese/om te bewijzen dat onse Ceremonien strijden
teghen Schijstuer/soo en doet ghy niet op: hebder
noch meer/laet-se ons dan hooren.

Ephes. 2. 15. Staet gheschreuen : Hy heeft de vyandt-
schap in sijn vleesch te niet ghedaen, de wet der gheboden,
in insettinghen, &c.

Ich antwoorde wederom/ als bozen/ dat Pau-
lus hier niet en spreekt vande heele wet der ghe-
boden/maer alleelijck vande wet der Besnijde-
nisse : Siet v. 11. ergo dit wederom niet tot onse
propoooste.

Ghy sult wy dan missechten booz-stellen de plaets-
se Pauli *ad Hebr. 8. 7.* Indien dat eerste verbondt on-
berispelijck hadde gheweest, soo en soude voor het twee-
de gheene plaets ghesocht gheweest zijn.

Ich antwoorde dat Paulus hier spreekt van
de ceremonien de welke ghebruyckt werden in
het

het slagghen/dooden/ ende herbzanden der heesten/
 die tot eene offerhande aen Godt wierden op-ge-
 dzaghen: Niemandt en twijffelt daer aen/ oft de-
 se ceremonien zyn samen met de Sacrificien af-
 gheschaft. Maer weet ghy niet dat Paulus seght
 Heb. 8. 6. dat Christus, eene veel uyt-nemender bedienin-
 ghe verkregghen heeft? Weet ghy niet / dat hy seydte
 Heb. 9. dat de oude Sacrificien / de welke beston-
 den in't bloedt der Bocken, en kalveren. v. 12. Stieren, en
 Bocken. v. 13. In spijsen, en drancken, ende verscheydene
 wasschinghen, &c. v. 10. alleenlyck moesten dueren/
 tot den tijdt der verbeteringhe, dat is / tot datter een
 veel uyt-nemender ende beter Sacrificie soude in-ge-
 selt worden / 'twelck Christus onsen oppersten
 Priester/nae de ordeninghe van Melchisedech, heeft
 volbracht in sijn bloet/op den Bergh van Calba-
 rien? Welck sacrificie hy oock/als wesende Priester
 in eeuwigheydt, heeft willen herhaelt/en vernieuwt
 hebben/ende dat onder de ghedaenten van broodt
 ende wijn / als wesende Priester nae de Ordeninghe
 van Melchisedech, segghende: Doet dat tot mijnder ghe-
 dachtenisse. Waer uyt sult ghy nu herhoonen/
 dat dit beter, ende veel uyt-nemender Sacrificie/
 'twelck ons is gheboden / van Christus te doen/
 of te herhalen/ niet en magh vereert worden met
 betere/ ende uyt-nemendere ceremonien / als die
 van de oude Wet waren?

Ghy beroont my wel uyt Schriftuer/ dat som-
 mighe bysondere ceremonien / als te weten/ van
 de Besnijdenisse / ende het dooden der heesten / af-
 gheschaft zyn / maer ghy en kont my uyt Schrift-
 uer niet bewijzen/ dat daerom alle de ceremonien
 in't ghemeyn af-gehoeken zyn/ oft verboden

Ter contrarien / om te rhoonen dat Christus
 gheene ghedachten en hadde van alle Ceremonien
 in't ghemeyn te verbieden/ hy self heeft booz/ en-
 de inde instellinghe van't H. Sacrament/ Ceremo-
 nien ghebruyckt / ende daer hy gheseydt: volghet
 my hier in naer/ oft/ doet my dat naer. Heeft hy
 niet booz de instellinghe / de vorten ghewasschen
 aen

aen sijne Discipelen? Wat was dit anders als een enckele Ceremonie? heeft hy niet het broot genomen in sijne handen? heeft hy niet gheseght? heeft hy niet ghedanchseght? heeft hy den beker niet laten ront gaen? wat zijn dit anders als Ceremonien? Verhalven het steken van synen vingher in de ooze der Doode/ het bestrycken der ooghen vande blinde mer sijck/ wat zijn dat anders gheweest als Ceremonien? hoe kan het dan bestaen/ dat alle Ceremonien in't ghemeyn souden af-gheschaft zijn/ aenghestien dat Christus self Ceremonien heeft gebuyckert/ jae belast dat wy hem daer in souden naer volghen? Ergo soo verre is't van daer dat onse Dooz anders / oft wy iets souden leeren/ oft doen teghen Schrifstuer/ als wy in ons Sacrificie Ceremonien gebuyckten/ dat wy in teghen-deel de Schrifstuer / ende het exempel Christi dooz ons hebben.

Inden ghy my hier teghen seght/ dat alle onse Ceremonien in't bysonder/ niet en staen upt ghebuyckert in Schrifstuer? Ick bekenne dat het soo is/ maer wat wilt ghy hier upt besluyten/ dat sy daerom/ oft moeten af-gheschaft worden/ oft superstitius zijn? sout ghy dese sloot-reden maecken? soo becht ghy teghen u-selben/ ende met 't sweert dat ghy teghen my upt tcecht / doodr ghy u-selben? Want hoe menighe ceremonien en hebr ghy niet in het bedienen der Sacramenten / ende elders/ waer van nochtans niet eene te binden is in de Schrifsture.

In't bedienen des Nachmaels/ gy leeft het 11. cap vanden 1. Brief tot die van Corinthien, de Vader onse, ende 't Gheloove. 2. Ghy uut het met onghedeckten hoofde. 3. Ghy ontfanght het smogghens/ en deurgangens nuchter. 4. Ghy singht Psalmen / van de welke in't newwe Testament gheen ghewach wordt ghemaect. 5. Ghy sijt het broodr te dozen met schellen/ hoe sult ghy my iet van alle dese ceremonien berhoonen upt Schrifstuer?

In het bedienen des Doopsels. 1. hebt ghy beke-

berfchepde vermaninghen. 2. Volghens de Syno-
de van Dyrrecht moete d'Ouders hare kinderen
tot den Doop op draghen. 3. Ghy doopt de kin-
deren publice inde Kercke / booz al het volck.
Maer zyn dese dinghen beken in Schrif-
tuer? en wat zyn dit anders als Ceremonien?

In't bevestighen vande Dienaren des Woortz/
hebr ghy berfchepde draghen / vermaninghen/
ghebeden / &c. die netghens beken en zyn in
Schriftuer.

In't houwelijck van ghelijcken worden de
Bzupdt ende Bzupdegom berfchepdentlijck ghe-
braecht/eude aenghefproken/sp gheben malkan-
deren de handt/ sp worden vermaent om te kinte-
len/ als oock de ghemepute/ om booz haer te bid-
den/ &c. Mer van al dit/en is beken in Schrif-
tuer/ende ghy hout nochtans dit al-re-marl booz
goedt/ ende niet booz superstitie / ergo niet recht
houden wy oock onse Ceremonien booz goet/ en-
de loochenen die superstitie te wesen / al-hoe-wel
sp allegaer in't bysonder / niet npt-ghedrukt en
staen in Schriftuer: want ick en sie niet waerom
dat ghy meer eenighe ceremonien soude moghen
ghebrycken/die in Schriftuer niet en staen/son-
der nochtans te willen toe-stemmen dat ghy su-
perstitie doet/als wy.

Summa: Om dese aen-spraecke te slypen; wat
willen wy disputeten / oft onse ceremonien alle-
gaer in't bysonder staen in Schriftuer? oft sy
stryden teghen Schriftuer/ oft niet? Onse recht-
sinnighe Dooz-ouders/ ende de Kercke Christi van
d'eerste 400. jaren hebben die selve ghebryckt/en-
de sy verstonden haer beter aen de Schriftuer/als
ghy / oft ick: Ergo de wijle sy dese ceremonien
hebben onderhouden/ 'tis een seker reechen dat sy
niet en stryden teghen Schriftuer/ maer ter con-
trarien/ ghefondeert zyn op de Schriftuer / doch
op dat ghy niet en soude klaghen & soo kome ick
van de h. Daders tot de Schriftuer.

H E T